ՓՈՒՆՋ

Թիւ 770 ՈՒՐԲԱԹ 1873 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5

ԱԶԳԱՅԻՆ

Հրէաներէն կսկսինք :

Այս ազգին գերապատիւ Բաբունապետին (Խախամ-պաշը) կողմանէ տաճկերէն լեզուաւ գրուած գիր մ'եկաւ այս շաբթու ազգային Պատրիարքարան, որով Նոր տարին կշնորհաւորէ մեր Ս. Պատրիարք Հօր, և միանգամայն մեր Պատրիարքարանի հետ բարեկամական ու քաղաքավարական յարաբերութիւն ունենալու փափաք կյայտնէ :

Ասկէց զատ, անցեալ շաբթու ալ գիր մ'եկաւ մեր Պատրիարքարանը հրէից ազգային պաշտօնատունէն : Գերապատիւ Բաբունապետն այս գրով յայտնելով Նուրնէի և Ֆիլիպէի համար նոր Խախամագլխոց ընտրուած ու կայսերական հրովարտակաւ ալ հաստատուած լինելն, կառաջարկէ որ մեր Ս. Պատրիարքը յանձնարարական գիր ուղղէ առ գերապատիւ առաջնորդն Նուրնէի, նոցա հետ բարեկամական և ընկերական յարաբերութիւն հաստատելու համար. և այս գիրն իրեն ղրկուի :

Այս երկու գրերը Խառն Ժողովոյ ներկայացան երէկ : Ժողովը մեծաւ գոհունակութեամբ լսեց ասոնց ընթերցումը, և որոշեց տարեգլխի շնորհաւորութեան գրոյն համար շնորհակալութեան պատասխանի մ'ուղղել, նոյնպէս առաջարկեալ յանձնարարականն տալ հրէից պաշտօնատան, որ ուղղակի նորա կողմանէ ղրկուի Նուրնէ :

Այս առաջին անգամ է, որ հրէից ազգային պաշտօնատունէն այսպիսի գըրեր կուգան մեր Պատրիարքարանը : Չեմք զարմանար, որովհետև հրէից ազգը քաջ գիտէ բարեկամութեան և ընկերութեան բարի բարի արդասիքն : Կսքանչանամք, երբ կդիտեմք այս ազգին միաբանական ընթացքը. կա՛յ իսրայելեան տիեզերական ընկերութիւն մի, որ այսօր բարձր գիրքի մի մէջ կը գտնուի, և աշխարհի մէկ կողմը եթէ հրէայք նեղութեան մէջ ըլլան՝ անմիջապէս օգնութեան կհասնի նիւթապէս ու բարոյապէս. կյիշեն անշուշտ ընթերցողք, թէ այս ընկերութիւնը ո՛րչափ զօրավիգն եղաւ Ռումանիոյ մէջ հարըստահարեալ Իսրայելացւոց, Բ. Դրան կառավարութեան խնամքը ու գթութիւնը հայցելով և եւրոպական տէրութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրելով :

Այս ազգը կբարձրանայ օր յօրէ՝ իւր ընկերականութեան ու միաբանութեան պատճառաւ. կյառաջադիմէ նիւթապէս ու բարոյապէս :

Կյուսամք, թէ մեր ազգին հետ այս ազգին սկսած պաշտօնական յարաբերութիւնը անկեղծ է և յարատև : Հայք անկեղծ են և անկեղծութիւն կը սիրեն. Յունաց պատրիարքարանի կեղծիքն է որ ցրտացուց ու վշտացուց մեր Պատրիարքարանը, և հարկադրեց դադարիլ շնորհաւորական այցելութիւններէ, մինչև որ Յունաց պատրիարքարանի կեղծը անկեղծութեամբ ողջունէ և համբուրէ զմեզ :

Արդէն ծանուցած էինք, թէ կղերական պատուարժան դասուն կողմանէ Պէյօղլուի գերեզմանատան խնդրոյն կարգադրութեան համար շնորհակալեաց ուղերձ մի պիտի մատուցուի Օգոստափառ Սուլթանին և բարձրապատիւ Մայր Թագուհւոյն :

Այս ուղերձն երէկ պատրաստուեցաւ. ստորագրեցին Ս. Պատրիարքը և մայրաքաղաքս գտնուած գերապատիւ եպիսկոպոսունք :

Առաջիկայ երկուշաբթի օրը մեծ Եպարքոսին պիտի յանձնուի. Ս. Պատրիարք Հօր և եպիսկոպոսաց միջոցաւ :

Խառն Ժողովն երէկ իւր սովորական նիստն ըրաւ Ղալաթիոյ խորհրդարանը : Ս. Պատրիարք Հայրը ներկայ չէր անձնական տկարութեան պատճառաւ :

Խառն Ժողովոյ որոշմամբ, երէկ հեռագիր քաշուեցաւ Պրուսա ազգային ժողովոց, որ ծանուցանեն ժողովրդեան թէ Պատրիարքարանը Պրուսայու վիճակին առաջնորդ կճանչնայ զՆորին գերապատուութիւնը, և թէ կջանայ վերադարձունել Պրուսա :

Ժողովն հարկադրեալ էր այս ազդարարութիւնն ընելու, որովհետև տեղւոյն ազգային ժողովոց կողմանէ այս շաբթու գրեր թափեցան Պատրիարքարան, որք ժողովրդեան տխուր ու յուզեալ վիճակը նկարագրելով՝ Առաջնորդին անյապաղ վերադարձին պէտքը կյիշեցունէին, որպէս զի հանդարտի ժողովուրդը և մի՛ գուցէ խռովութիւն մի պատահի տօնի օրեր :

Շատ հաւանական էր, որ Առաջնորդը Ծննդեան տօնին Պրուսա գտնուէր, եթէ մեծ Եպարքոսը անձնական տկարութեան պատճառաւ Բ. Դռնէն բացակայ չլինէր :

Մայրաքաղաքիս քանի մի թաղերէն խնդիր եղած է Պատրիարքարանի, որ Պրուսայու Առաջնորդ գերապատիւ Տ. Բարթուղիմէոս Ս. Արքեպիսկոպոս Պատարագ մատուցանէ վաղը իւրեանց եկեղեցւոյն մէջ : Իւսկիւտարի Սելամիյէ թաղի ժամանակեայ Խորհրդոյն կողմանէ ալ այս խնդիրն եղած ըլլալով՝ Ս. Պատրիարքը հաճութիւն տուած էր. սակայն յետոյ որոշեր է որ Գումգափուի Մայր եկեղեցւոյն մէջ պատարագէ, որովհետև ինքը անձնական տկարութեան պատճառաւ չպիտի գտնուի եղեր :

Արդեօք կրնա՞մք օգուտ հանել, եթէ մայրաքաղաքիս մէջ ալ առ գերապատիւ Տ. Բարթուղիմէոս Ս. Արքեպիսկոպոս եղած այս յարգանքն ու համակրութիւնը ներկայացունեմք՝ Պրուսայի մէջ գտնուած նորա մէկ քանի հակառակորդաց խստասրտութեան :

Իւսկիւտարի Սելամիյէ թաղի հրաժարեալ խորհրդոյ հաշւոյ քննութեան գործը պիտի տեսնուի առաջիկայ տօնէն յետոյ : Ազգային վարչութիւնն որոշած է, որ Տնտեսական խորհրդոյ անդամոց ոմանք երթան Ս. Խաչ եկեղեցին, հրաւիրեն հրաժարեալ խորհրդոյ անդամներն, և թաղեցիներէն ալ յանձնաժողով մի կազմելով հաշիներն առնուն :

Ահա՛ այս գործողութենէն յետոյ կարելի կըլլայ սահմանադրապէս թաղական Խորհուրդ մ'ընտրել : Հետևաբար, կփափաքիմք որ համարատուութեան գործը շուտով կատարուի. բայց կարծեմք պիտի ուշանայ եթէ հաշուական բացատրութեանց համար պէտք ըլլայ գանձապետին ներկայութիւնը, որ Եւրոպա կգտնուի անձնական գործոց պատճառաւ :

Այս շաբթու հետևեալ երկու լրագիրք դադարեցան՝ Բ. Դրան լրագրական տեսչութեան հրամանաւ :

Հայրենիք՝ չորս ամսոյ համար, երէկուընէ սկսեալ :

Մամուլ՝ երկու ամսոյ համար, երէկուընէ սկսեալ :

Ամուսնական խնդիր մ'երևան ելած է այս օրերս : Վսեմափայլ Աբրահամ պէյ Երամեան ուզելով իւր քենիին (պալտըզ) օրիորդին հետ ամուսնանալ, Պատրիարքարանէն հրաման խնդրեր է, բայց Ս. Պատրիարքը հաճութիւն չէ տուեր : Հետևաբար խնդիրն հեռագրով Ս. Էջմիածնի վեհափառ Հայրապետին ծանուցուեր և Նորին վեհափառութենէն հրաման խնդրուեր է : Այժմ շատերը հետաքրքիր են գիտնալ, թէ ի՛նչ հրաման պիտի ելնէ Ս. Էջմիածնէն :

Ըստ մեզ, եթէ կան այս խնդրոյն մէջ հարկաւոր պարագաներ, և եթէ բացառիկ տնօրինութիւն մ'ընել հնարին է, պէտք է՝ Աբրահամ պէյի վրայ ալ պարտք դնել, որ ազգին ընդհանրութեան օգտակար մեծ գործ մի գործել յանձն առնու :

Արժ. Տ. Մամբրէ վարդապետ Սահմանադրութեան գործադրիչ որոշուեցաւ Ամասիոյ և Մարզուանու վիճակին համար :

Մալաթիայէն դեկտ. 16 թուով գըրուած նամակէ մի քաղուած է հետեւեալն։

«Թուականէս երկու շաբաթի չափ յառաջ Մալաթիա եկայ կարեւոր գործով մի, Կարին՝ Թէրճան՝ Քղի եւ Երզընկա շրջելով այս տեղուանքն եղող ազգային խնդիրները կարգադրեցի իմ կարողութեանս չափ։ Հարկադրած էի ճանապարհորդել Պոլիս, բայց Երզնկայի նախկին առաջնորդ եւ Բալուայ այժմեան առաջնորդ Պետրոս վարդապետի Երզնկայեցւոց հետ ունեցած խնդրոյն պատճառաւ ստիպուեցայ երթալ Բալու եւ միանգամայն Խարբերդ, ուր կարելի եղածին չափ կարգադրեցաւ յիշեալ խնդիրը։

«Այս միջոցին յանկարծ ցաւալի դէպք մի հասաւ ականջիս. այսինքն թէ՝ Մալաթիոյ Առաջնորդ Առաքել վարդապետ 300 ի չափ ժողովուրդ հետը առած դիմեր է պապականութեան. երբ լսեցի՝ ո՛չ թէ պաշտօնական կերպիւ, վասն զի ազգային վարչութենէն Մալաթիոյ համար պաշտօն մի չունէի եւ չունիմ, այլ ազգութեան զգացումէ դրդեալ՝ մտայ Մալաթիա տեղւոյն վիճակին անձամբ վերահասու ըլլալու համար։

«Առաքել վարդապետ արդարեւ տեղւոյն պապականաց առաջնորդ Ներսէս վարդապետին քով կգտնուի այժմ, եւ 300 ազգայինք ալ սկսեր են յաճախել պապականաց եկեղեցին բազմութեամբ։ Ասոնք երբ իրենց պապական եկեղեցին ընդունած ըլլալնին գրով յայտնելու համար հանրագիր մի կստորագրէին, վրայ հասայ եւ սկսայ զիրենք այլ եւ այլ կերպով համոզել կարողութեանս հասածին չափ. վերջապէս յաջողեցայ գոնէ առ ժամանակ մի ետ ձգել իրենց հանրագրութեան գործը. յուսադրեցի զիրենք թէ «Ազգը եւ Պատրիարքարանը իրենց մէկ մազէն չանցնիր. ես կջանամ ձեր ձայնը լսելի ընել ազգային վարչութեան, եւայլն, եւայլն». այսու ամենայնիւ կյաճախեն պապականաց եկեղեցին։ Ասոնք կդանգատին, թէ «Ազգային պատրիարքարանը տէր չըլլար մեզ. երեք ամսոյ մէջ քանիցս թղթական խորհրդոյ միջոցաւ հեռագրով խնդրեցինք մեր Առաջնորդին համար, բայց երբեք այո՛ կամ ո՛չ պատասխան չառինք. յետոյ իտարէ Մեճլիսի անդամ Գէորգ էֆէնտիի միջոցաւ հեռագրեցաւ, բայց դարձեալ անպատասխանի մնացինք. 800 ստորագրութեամբ հանրագիր մ՚ալ 10 պատգամաւորաց հետ Սսոյ կաթողիկոսին ղըրկուեցաւ, բայց նա ալ մերժեց մեր խընդիրն՝ ինչ որ կուզեն թո՛ղ ըլլան ըսելով. այսպիսի վիճակի մէջ մեզի ուրիշ բան ընել չմնար, այլ օտարին դուռները զարնել եւ օգնութիւն խնդրել»։

Պէտք է գիտնալ, որ Մալաթիոյ բոլոր վիճակայինք՝ բաց ի 29 տունէ, յարած են Առաքել վարդապետին եւ գրեթէ կպաշտեն զանի. Առաքել վարդապետ՝ թէ եւ այլոց աչքին [illegible] բայց մալաթիացւոց սիրելին ու բարերարն եղած է. շատ տեղեր առաջնորդք մեծամեծաց գործիք ըլլալով՝ հասարակութիւնը առ ոչինչ կհամարին. բայց լաւ տեղեկացայ եւ ծանօթացայ, որ Առաքել վարդապետ այսպէս վարուած չէ, ինչպէս կվկայեն բոլոր օտար ժողովուրդք ալ. ա՛լ հարկ չեմ համարիր մի առ մի թուել Առաքել վարդապետի բարիքը, եւ կցաւիմ որ Զօրայեճի բուած քանի մ՚անձինք իւրեանց օգտին համար բոլոր ժողովրդեան օգուտն առ ոչինչ կդնեն եւ նորա անդորրութիւնը կը վրդովեն։ Եթէ այս չօրայեճիներուն կեանքը եւ ընթացքը նկարագրուի, ո՛չ ոք կմնայ ժողովուրդն ու Առաքել վարդապետը մեղադրող։

«Ահաւասիկ այս է, իմ աչքով տեսածս ու ականջով լսածս, եւ չեմ վարանիր յայտնել իբրեւ ճշմարտութիւն, եւ մատուցանել որում անկ է։

[illegible] Թ. Աստուածատուրեան

Ամասիոյ եւ Մարզուանու վիճակին ազգայնոց մէջ յուզմունքը կշարունակէ, եւ անկարգութիւնք տիրած են։ Ահաւասիկ կապացուցանէ Ամասիայէն Պատրիարքարան ուղղեալ հեռագրական պաշտօնական գիրն, եւ օրինաւորութեան հաստատութեան ու անկարգութեանց բարձման համար Պատրիարքարանի անյապաղ տնօրինութիւնը կխնդրէ։

«Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր, եւ ազգախնամ անդամք Խառն ժողովոյ։

Թէպէտ քանի քանի անգամ նուաստութեանցս բողոքագիրը պատկառելի ատենից ներկայացած ու անլսելի եղած էին, բայց եւ այնպէս դարձեալ ընդհանուր վիճակիս վիշտերը փարատելու դեղն ու դարմանը ազգախնամ Վարչութենէդ անհամբերելով, վերստին կը դիմենք Ձեր բարձրութեանը, յուսալով որ գոնէ այս անգամ Ձեր ուշադրութենէն չվրիպիր։

Ամեն. Սրբազան Հայր, Գեր. առաջնորդի բացակայութենէն մինչեւ ցայսօր բաւական եղաւ վշտացնել ժողովրդոցս մեր կրած նախատինքը, վասն զի ինչպէս նախորդ խնդրագրով յիշած եմք Գեր. Սրբազանի ժողովրդեան անծանօթ, վիճակէս մեկնած ատեն ժողովրդեան յուզմունքը խաղաղեցընելու աթի յուսադրած էինք զժողովուրդս, բայց այժմ բաւական օրեր անցան, վիճակիս առաջնորդ Սրբազանի նկատմամբ դեռ անօրէնութիւն մը չըլսելով, նախորդ քննիչ հարց քաջալերած քանի մը հակառակորդաց խոխոտալը, ի յիշեալ քննիչ հարց քաղաքիս աթոռակալութիւնը բաժնելովը, նոր աթոռակալի միջոցաւ եղած հարուածներուն, հակառակ Գեր. Եղեսեան Սրբազանի կարգադրած ազդին թէ՝ նիւթականի եւ թէ՝ բարոյականի նպաստաւոր եղած կանոնը եղծելու (որ միայն Ամասիոյ ազգայնոց հինգ հարիւր ոսկի օգուտ կընէ, թողունք բարոյականի մասին խայտառակութեանց խափան բարձումը) արդի հինաւանդ անվայել եւ միանգամայն վնասակար սովորութիւնը իրենց ազդեցութեան ներքեւ եղած անձանց [illegible] գործադրել տալով, աւելի ժողովրդեան գայթակղութիւն պատճառած է. այսու ամենայնիւ ընդհանրութիւնը որ քան զօր կը թախանձէ՝ ըղձել իրենց բաղձանքը պատկառելի Վարչութեանդ ներկայացունել։

Ուրեմն Ամեն. Սրբազան Հայր, մեք նուաստքս դառն հառաչմամբ կը խնդրեմք ի դիմաց ընդհանրութեանս որ բարեհաճիք յանուն Աստուծոյ եւ յանուն ազգիս ժամ յառաջ Գեր. Եղեսեան առաջնորդ հօր իր վիճակը դառնալ եւ իւր հօտը մխիթարելու անօրէնութիւնը ինչ կերպով եւ ինչ եղանակով պիտի գործադրուի նէ՝ փութացնել։

Որով մնամք միշտ խնդրանացս ակնդէտ սպասող ամենախոնարհ ծառայքս անդամք կրօնական ժողովոյ Ամասիաբնակ Լուսաւորչական Հայոց։

1872 Դեկտ. 1, Ամասիա։

Ատենապետ կրօն. ժողովոյ
Յովհաննէս քահանայ տէր Մկրտչեան
Ատենադպիր կրօն. ժողովոյ
Բարթողոմէոս քահանայ
Անդամ կրօն. ժողովոյ
Կարապետ քահանայ

Չորեքշաբթի օրը ծանուցինք՝ Տնտեսական խորհրդոյ կողմանէ առ Քաղաքական ժողովն ուղղեալ համարատուութեան տեղեկագրէն օրինակ մ՚ալ առ մեզ ղրկուած ըլլալը, եւ մեր դիտողութիւնները այս աւուր ձգեցինք։

Այս տեղեկագրէն աչքէ անցունողը պիտի տեսնէ թէ Տնտեսական խորհուրդն ո՛չ միայն Պատրիարքարանի ելմտից համար բաւական հոգածութիւն ու մատակարարութիւն բրած է, այլ եւ՝ ուշադրութեան առնլով ազգային կալուածոց վիճակն ալ, մասնաւորապէս եւ արուարձանաց թաղային կալուածոց ցուցակն ալ առեր, արձանագրեր է իւր այս տեղեկագրոյն մէջ մի առ մի նշանակեր է։ Ասկէ զատ թաղային հաշիւներու կարգադրութեան համար հոգտարեր, դատախազութեան եւ գաւառային կալուածոց ընդհանրական խնդիրներ իւր խորհրդոց առաջիկայ բերեր է, բայց նախորդ Քաղաքական ժողովն նորա առաջարկութեանց չէ տուեր արժան եղած կարեւորութիւնը։ Օրինակի համար՝ Տնտեսական խորհուրդն ի քննին առնլով թէ Պուլղարիոյ մէջ գտնուեալ ազգային եկեղեցիներ ունինք, Քաղաքական ժողովոյ առաջարկեր է Ռուսչուքի Թաղական խորհրդէն մանրամասն տեղեկութիւններ առնել, եւ այնուհետեւ Բ. Դրան հրամանագրով յատուկ գործակատար մի յուղարկել Պուլղարիոյ կողմերը՝ ազգային սեփականութեան իրաւունքը ձեռք բերելու, եւ եթէ հարկ լինի՝ անոր միջոցաւ զանոնք վաճառելու եւ արդիւնքը հանրական նպաստի մի ծառայեցնելու թելադրութեամբ։ Նախորդ Քաղաքական ժողովն միայն անգամ մի գրեր է առ Խորհուրդն Ռուսչուքի, եւ այնուհետեւ լռութեան ու մոռացութեան փոշեաց տակ թաղեր է այսպիսի կարեւոր խնդիր մի, մինչդեռ՝ յայտնի է թէ ուրիշ նուազ խնդրոց մէջ ամեն միջոց՝ խստութիւն ու չափազանցութիւն ի գործ դրած է, որոց ծանր հետեւանքը այժմ կտեսնուի. ինչպէս է Պրուսայու խնդիրը։

Տնտեսական խորհուրդն արժանի է շնորհակալութեան, բայց մեծապէս սխալած է 32000 դր. հին պարտուց համար վճարելով, որովհետեւ՝ հին պարտուց վճարման գործն իւր վրայ առած է Ս. Պատրիարքը յատենի Ընդհանուր ժողովոյ : Ս. Պատրիարքը պարտաւոր էր տալ իւր հաւաքած ստակին ու կիրառութեան հաշիւն ուղղակի Ընդհ. Ժողովոյ. և ապա Տնտեսական խորհուրդն միջամտելու էր, եթէ որոշուէր Ընդհանուր Ժողովոյ մէջ : Ո՞ւր է Ս. Պատրիարքին հաշիւը, ո՛րչափ ստակ ժողվեց, ո՛րչափ պարտք վճարեց. դեռ չկայ հաշիւ : Այս ամենուն պատասխանատուութիւնը Ս. Պատրիարք հօր կվերաբերի, և ո՛չ այլումն : Մեք այս խնդրոյն վրայ ի սկզբանէ հետէ շատ խօսած ըլլալով, այսօր ալ երկարօրէն խօսիլ աւելորդ կհամարիմք :

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեքշաբթի երեկոյ՝ մայրաքաղաքիս աւստրիական դեսպանը շքեղ հանդէս մի տուաւ : Ներկայ էին՝ արտաքին գործոց պաշտօնէից փոխանորդ Խալիլ փաշա, ռուսական՝ անգղիական՝ գաղղիական և գերմանական դեսպանք, Լոնտոնի օսմանեան դեսպանն ու տիկինը, և՝ արտաքին գործոց պաշտօնէի խորհրդական Ալեքսանդր Էֆէնտի :

— Պոլսոյ քաղաքապետութեան պաշտօնատունը այս անգամ 250 հազար լիրա փոխ առաւ Ղալաթիոյ սեղանաւորներէն : 150 հազարը՝ պաշտօնատան հին պարտուց վճարման, իսկ 100 հազարը մայրաքաղաքիս փողոցներուն և այլոց յարդարման համար է :

— Կըսուի, թէ Սերպիոյ իշխանութիւնը մտադիր է՝ եւրոպական երևելի քաղաքաց մէջ հիւպատոսութիւններ հաստատել, իւր հպատակաց պաշտպանութեան համար : Մինչև ցարդ այս պաշտպանութեան գործը օսմանեան կառավարութեան ներկայացուցչաց յանձնուած էր, բայց բուն արժանւոյն չէին կատարեր եղեր : Կարծեմք, թէ Սերպիոյ իշխանութեան վերաբերեալ այս լուրն ալ անհիմն է, ինչպէս առկէց յառաջ լըսուած ու հրատարակուածները ի պաշտօնէ իբրև անհիմն հրատարակեցան :

— Կայսերական թնդանօթարանի մէջ գիշեր ու ցերեկ մեծ փութով աշխատութիւն կըլլայ՝ փամփուշտի շինութեան համար : Առկէց յառաջ օրը 40 հազար կշինուէր, բայց այս օրերս մինչև 200 հազար կշինուի :

— Բուժելի երկաթուղւոյն պաշտօնակալներէն անգղիացի մի Ճոյինեէի կողմերը սպանուած ըլլալով, երեքշաբթի օրը քննութեան համար նոյն կողմերը գնացին մայրաքաղաքիս անգղիական հիւպատոսին փոխանորդն ու դեսպանատան թարգմանը :

— Քանի մ՛օր յառաջ Բէնտիկի մէջ Իզմիտի երկաթուղւոյն գործաւորաց և տեղւոյն յունաց մէջ կռիւ պատահելով՝ գործաւորաց մէկը մեռեր ու չորսը վիրաւորուեր են, և յոյներէն ալ քանի մ՛անձինք վիրաւորուեր են : Գարթալի ոստիկանութիւնը լսելով հոն հասեր և կռուոյն վերջ տուեր է, իսկ Իզմիտի կառավարիչ Թուսուն փաշա ալ քննութեան համար երթալով, կռուոյն պատճառ եղող անձինքը՝ որ յունաց գլխաւորներէն են եղեր, բանտարկել տուեր է :

— Իտալիոյ կառավարութեան կողմանէ քանի մ՛անձինք Հալէպ ղրկուեր են, ձի գնելու համար : Շամի կողմերը այս անձանց 46 հազար Փրանգն և ուրիշ բաներ գողցուած ըլլալով՝ հետերնին տարած ձիաւոր զօրքերուն վրայ կասկած եղեր, և հետևաբար բանտարկութեան ու հարցաքննութեան ենթարկուեր են :

* * *

Փարիզի Ֆիկարօ լրագիրն խմբագրատունը մէկ շաբթուան մէջ 200 հազար Փրանգ ժողվեր է հասարակութենէն, գետոց յորդման և անձրևոց հեղեղաց պատճառաւ վնասեալ կարօտ գաղղիացւոց օգնութեան համար :

— Իտալիոյ երեսփոխանք կառավարութեան կողմանէ յանկացեալ ամսական կամ տարեկան չունին. միայն թէ շոգենաւի և շոգեկառքի ստակ չեն տար, տեղ մը գնացած ատեննին, և թղթատարութեան վարձ՝ չեն վճարեր իրենց թղթակցութեան համար : Այս անգամ երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ կառավարութեան պաշտօնատարաց ոմանց կողմանէ ամբաստանութիւն եղեր է, թէ երեսփոխանաց ոմանք չարաչար կգործածեն իրենց յիշեալ արտօնութիւնը. և այս ամբաստանութեան պատճառաւ բուռն յուզեր է խորհրդարանը, սակայն նախագահը հանդարտեցուցեր է յայտարարութիւն ընելով թէ պէտք չէ կարևորութիւն տալ ամբաստանութեան, մինչև որ չապացուցուի :

— Ամերիկայի մի տասը տարի շարունակ աշխատելով յաջողեր է 38 կապիկներու նուագածութիւն սորվեցունել : Նուագածուաց այս խումբը, որ ամենէն ընտիր նուագածու մարդոց պէս կնուագեն եղեր, առաջիկայ գարնան միջոցները՝ Լոնտոն և անկէց Վիէննա պիտի տարուին եղեր : Լոնտոն ու Վիէննա Պոլիսէն հեռու տեղեր չըլլալով, կյուսամք թէ այս սքանչելի և անհաւատալի գործոյն հեղինակը մայրաքաղաքս ալ կուգայ իւր կապիկ նուագածուաց խմբին հետ : Տասը տարի շարունակ աշխատեր, և ո՛չ թէ մէկ այլ 38 կապիկաց նուագածութիւն սորվեցուցեր է. կըսուինք թէ Ամերիկայի մարդը կարի յոյժ աշխատասէր է և երկայնամիտ, բայց Ամերիկայի կապիկաց ալ նուագածութեան պէս փափուկ արուեստ մի սորվելու չափ յարմարութիւն ունենալուն հաւատալու համար պէտք է որ տեսնենք ու լսենք :

— Անհաւատալի զարմանալիք մ՛ալ :— Յայտնի է թէ տեսակ մի ժամացոյցեր կան, որ մարդս քունէն կարթնցունեն ուզած ժամուն : Այս գիւտը իբրև աննշան բան մի կըլլայ, եթէ ստոյգ է հետևեալն — Ամերիկայի մէջ կահաւորագործ (եօրղանճի) մի այնպիսի անկողին մի հնարեր է, որուն մէջ պառկողը իրեն պէտք եղած ժամուն կարթննայ եղեր, իրիկուընէ յարդարելով զայն. արթննալու ժամն հասնելուն պէս անկողինը կսկսի կամաց կամաց վրայէն նետել մէջը պառկողը և նորա շուրջը դառնալ, այնպէս որ եթէ մարդը արթննայ և ելնել չուզէ, չելնելը անկարելի կըլլայ եղեր : Ասոր ալ հաւատալու համար՝ տեսնել պէտք է :

— Գերմանիոյ կառավարութիւնը կանխաւ յայտարարութիւն ըրեր է, թէ Գերմանիոյ դէմ եղող Պապին վերջին ատենախօսութեան պատճէնը հրատարակող լրագրին թերթերը պիտի արգիլուին. բայց լրագրաց ոմանք դարձեալ հրատարակեր են և կառավարութիւնն ալ իւր յայտարարութեան համաձայն թոյլ չէ տուեր որ հասարակութեան մէջ ցրուին :

— Գերմանիոյ վարժարանաց մէջ ուսուցչութեան պաշտօնով գտնուող բոլոր կղերականք արտաքսուեր, և նոցա տեղ աշխարհականք դրուեր են, կառավարութեան որոշմամբ :

— Աւստրիոյ մէջ ընդ ամենը 1046 լրագիրք կհրատարակուին : Միայն Վիէննայի մէջ 340 լրագիրք կան, որոց 59ը՝ քաղաքական են, և մնացեալք՝ ուսումնական :

— Անցեալ նոյեմբեր ամսոյ մէջ այլ և այլ դրօշակներով 427 առագաստանաւք և 23 շոգենաւք ընկղմեր են, և ասոնցմէ 11 առագաստանաւուց և 2 շոգենաւուց վրայ երբէք տեղեկութիւն առնուած չըլլալով կկարծուի թէ նաւաստեօք, նաւորդօք և բեռամբք հանդերձ ծովամոյց եղած են :

— Ամերիկայի մէջ Սանտուիչ կղզեաց թագաւորն մեռեր է այս օրերս : Սորա իշխանութիւնը ճանչցուած էր Ամերիկայի հասարակապետութեան և Եւրոպիոյ կառավարութեանց կողմանէ : Հետաքրքրական է գիտնալ թէ բոլոր երկրին տարածութիւնն է 348 մղոն, բնակչաց թիւն է 63 հազար, զօրքը կբաղկանայ 75 հոգիէ հանդերձ հրամանատարօք, բայց 300 էն աւելի վարժարաններ կան եղեր . . . :

— Ամերիկայի մէջ քանի մ՛անձինք հետևեալ մեծ խարդախութիւնը գործեր են : Վաշինկթընի մէջ լուր տարածելով, թէ Ս. Ֆրանչիսքօյի կողմերը ադամանդի հանք մի գտնուած է, ընկերութիւն մի կազմելու և կառավարութեան արտօնութեամբ նոյն հանքը բանեցունելու համար սկսեր են ստակ հաւաքել : Կառավարութեան կողմանէ նըշանակեալ տեղը մարդ ղրկուեր է, և մարդն արդարև հոն գտեր է ադամանդներ ու անմիջապէս Վաշինկթըն տարեր է : Սակայն, այս միջոցին աներևոյթ եղեր են այս լուրը տարածող անձինք՝ ժողովրդենէն հաւաքեալ 400 հազարէն աւելի անգղիական լիրա հետերնին տանելով : Կառավարութիւնը իմացեր և յաջողեր է բռնել խաբեբաները. հարցաքննուեր ու խոստովաներ են բայց յափշտակեալ ստակը վատնած են եղեր : Ասոնք երբ լսեր են՝ Վաշինկթընէն յատկապէս մարդ ղրկուիլն նոյն կողմերը, ճարտարութեամբ քանի մի ադամանդներ ցաներ են : Ահա ասոնք են եղեր՝ մարդուն գտած ու Վաշինկթըն տարածները :

— Գաղղիոյ կառավարութիւնը սկսեր է ազդու միջոցներ ձեռք առնուլ՝ Նաբոլէոնեան կուսակցութենէ եղող լրագրաց դէմ, որք՝ կերևի թէ՝ այս օրերս աւելի համարձակութեամբ կգրեն :

— Անգղիոյ կառավարութիւնը կառաւելու՝ Հնդկաստան ունեցած զինուորական զօրութիւնը ։

— Ռուսաց կայսեր կողմանէ Լոնտոն ղրկուած պաշտօնականն տեղւոյն կառավարութեան պաշտօնակալաց հետ կտեսնըուի, և կջանայ ապահովութիւն տալ Անգղիոյ՝ թէ Ռուսիոյ դէպ ի կեդրոնական Ասիա ըրած վերջին արշաւանքը որեւէ երկրակալութեան նպատակ չունի, այլ ինչպէս Անգղիա արշաւեց անցեալներն ի Հապէշաստան անգղիացի բանտարկելոց ազատութեան համար, նոյնպէս Ռուսիա կարշաւէ ռուս բանտարկելոց փրկութեան նպատակաւ ։

— Վիէննայի լրագրաց խօսքին նայելով, Ճաբոնի կայսրն ալ Վիէննա պիտի գայ Արուեստահանդէսը տեսնելու համար, և արդէն ճամբայ ելած ըլլալու է ։

— Անգղիոյ մէջ երկիւղ կայ, թէ հանքի և երկաթի գործարանաց մէջ գտնուող բոլոր գործաւորք աշխատութենէ պիտի դադրին, անցեալները իրենց կողմանէ եղած պահանջման հակառակ՝ գործարանապետք նոցա վարձքը չաւելցունելէն զատ, այժմ 100 ին 10ն ալ իջեցունել ուզելնուն համար ։ Եթէ այս միահամուռ դադարումն ըլլայ, 300 հազարի չափ անձինք՝ յորս են տղայք և կանայք, թշուառ պիտի ըլլան, որովհետև յիշեալ գործարանաց մէջ 60 հազարէն աւելի անձինք կաշխատին ։

* * *

Բարձրապատիւ մեծ Եպարքոսը առողջացած ըլլալով չորեքշաբթի օրը օգոստափառ Սուլթանին ներկայացաւ և երէկ ալ Բ. Դուռը գնաց ։

— Արտաքին գործոց պաշտօնեայն վաղը կոչունք պիտի տայ դեսպանաց ։

— Ցունաց պատրիարքը չորեքշաբթի օրը այցելութեան գնաց աւստրիական դեսպանին ։

— Նաբոլէոնի յուղարկաւորութեան հանդէսը կատարուեր է ։ Ներկայ գտնուեր են 10 հազար հոգի ։ Հանդէսէն յետոյ՝ 500 ի չափ Նաբոլէոնեանք Նաբոլէոնի որդւոյն տեսութեան գնացեր, և «կեցցէ կայսր» աղաղակեր են ։

— Աւստրիոյ գլխաւոր պաշտօնեայն հիւանդ լինելուն պատճառաւ, կայսրը զանի տեսնելու գնացեր է ։

* * *

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ

ՎԱՍՆ 1873 ԹՈՒԻՆ

ՅՕՐԻՆԵԱԼ Ի Կ. Կ. ԴԱԶԱՐՈՍԵԱՆԷ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սոյն տարեցոյցն՝ որ իւր տեսակին մէջ արդարև առաջին ճոխ և կատարեալ հայ տարեցոյցն կրնայ համարուիլ, և որոյ նմանը Եւրոպայի առաջին կարգի ազգաց մէջ իսկ քիչ կը գտնուի, կը բաղկանայ 264 մեծադիր երեսէ և խիստ գեղեցիկ տպագրութեամբ հրատարակուած է և կը ծախուի ի հաշիւ հեղինակին 'ի սուրբ նշանակեալ գրավաճառաց քով ամենաաժան գնով ։

Գին համառօտին 100 փարայ ։
Գին ընդարձակին կէս մէճիտիէ ։

Ասոնց ընտիր թղթի վրայ տպագրեալ տեսակ տեսակ փառաւոր կազմերով օրինակներն ալ կը գտնուին մինչև 5 մէճիտիէ գնով ։

Նշրաւք Գավաֆեան, Ջագմագճըլար փողոցն. — Գ. Ֆրէնկեան, Ուզուն-չարշը փողոց. Ս. Հ. Վայսի, մեծ փողոց Բէրայի. — Քրիսթիան Ռոթ, անդք Հայաբուլը 'ի Բէրա ։

Պօլիս Պաղչէ-գաբու Մաքասաճի քովերը 44 թիւ Մաղազան ամեն տեսակ արմտիք, լուբիա սիսեռ, եայլն, չափաւոր գնով կծախուին ։

Ցաբէթեան և Բէրտահճեան, երկու ազգայինք ընկերութեամբ բացած են այս նոր Մաղազան, յուսալով որ մասնաւորապէս մեր ազգայինք կյաճախեն և գնոց չափաւորութեան կողմանէ մեծապէս գոհ կըլլան ։

ԿՐԱՑԻԵԼԼԱ

ՀԵՂԻՆԱԿ

Ա. ՏԸ ԼԱՄԱՐԴԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Ս. Կ. Է.

Մեծահամբաւ հեղինակին նշանաւոր գործերէն մին եղող այս ընտիր բարոյավէպը հայերէնի թարգմանուելով, Տէտէեանց տպարանը տպուած և Պօլիս հասած է ։ Գին 10 ղշ ։

ԳՈՒՄԱՆՏԱՐԻԱ

Կիպրոսի այս ազնիւ և սննդարար գինին, որ մարմնին ու արիւնը զօրացունելու համար մեծ օգուտներ ունի, — չափաւոր գնով կծախուի Կ. Պօլիս՝ Թահմիս փողոց թիւ 56 ։

ԴԱՍԱՏՈՒ

Հայերէն, Գաղղիարէն, և Թուաբանութեան. — տղոց և զարգացելոց համար ։ — Տեղեկութեան կը տրուի գրասենեակէս ։

Շատ տարիներէ 'ի վեր աւանդութիւն եղած է, ազգային ամէն դպրոցական տղայք կաղանդի օրը իրենց վարժիչներէն և դասատուներէն մէկ մէկ պարգև ընդունելին ․ անոնք ևս տեսակ տեսակ լատին սրբոց կրօնական պատկերներ ընծայ կուտային, Պօլոյ մէջ պատկերահանութեան արուեստը գրեթէ չատ տկար կամ բնաւ չըլլալուն համար ․ այս տարի Մէրճան Զարշը 88 թիւ գրատունը Քերովբէ և Մարտիրոս ընկերք յատկապէս ազգային քաջաց և բարերարաց պատկերներ շինել տուած են, որով տղայք փոխանակ միշտ նոյները տեսնելնուն նախնի բարերարաց վրայ ևս մանկութեան հասակին մէջ գաղափար մը առնելով օր մը նոյն բարերարաց հետևին ։

Գնոյն կողմանէ մեծ զեղչ մը կընայ այն գրատունս ընել ։

ՆՈՒԷՐ ԿԱՂԱՆԴԻ

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԵՑ

ԳԷՈՐԳ Մ. ՇԻՐԻՆԵԱՆ

Մայրաքաղաքիս ամեն գրավաճառաց խանութները կը ծախուի ։

ԴԺՈԽՈՑ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԸ

4 ՐԴ 5 ՐԴ

Կը ծախուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով ։ Գին 60 փարայ ։

ՏԻԿՐՊԻՆԻ ԱՇԳ

ՎԷ

ՄԱՀՊՈՒՊԷԻ ՄԻԼԷԼ

ՄՈՒՀԱՐՐԻՐԻ ՎԻՋԷՆ ԹԻԼՔԵԱՆ

Զուարճալի պատմութիւններ պարունակող գործ մ'է, չորս հատորի բաժնուած ։

Ամբողջ գործոյն գինն է մէկ արծաթ մէճիտ ։

Ամերիքան տիշ թապիպլէրինտէն օլուպ եիկիրմի սէնէտէն պէրու Տէրի սաատէթտէ քէսպի շէրէֆ էյլէյէն Ս. Խաչատուրեան վէ Կ. Ստեփանեան նամ տօքթօրլար ազտը շիրքէթ էյլէյուպ, պունտան պէօյլէ Պահճէ-գաբուսընտա Պօղաչաճընըն գարշըսընտա նումէրօ 3 մաղազատա տիշճէ օլան հէր կէօնա ամէլիաթլարը իճրա էյլէմէքտէ իտիլէր ․ վէ Ս. Խաչատուրեան սալը կիւնլէրի սաաթ պէշէ տէք Գատը-քէօյտէ միւսիւ փօլըն էճզախանէսինտէ վէ փազար կիւնլէրի իւսկիւտարտա Սէլամըղ ճատտէսի քէնարի խանէսինտէ, վէ Կ. Ստեփանեան տախի փազար կիւնլէրի Եէնի-գաբու եօլու Լանկա ճատտէսի նումէրօ 16 քէնարի խանէսինտէ սաաթ եէտիյէտէք պուլունմագտա օլտուգլարըն րաղպէթլու միւշթէրիլէրինէ խասսէթէն իլան իտէրլէր ։

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆՋԻ

1. -Փունջը ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի ։
2. -Տարեկան բաժանորդագինն է միայն չորս արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրաքաղաքիս և իւր արուարձանաց և թէ՛ գաւառաց համար,
3. -Վեց և երեք ամսոյ համար ալ բաժանորդ կընդունուի ։
4. -Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ ։
5. -Հատը 40 փարայ է, և կգտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով ։
6. -Ծանուցման տողը 40 փարայ է մէկ անգամի համար ։ Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար ։
7. -Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, Կ. Պօլիս Քիւրքճի խան վարի յարկ թիւ 26 ։

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՍԷՓ ԳԱՎԱՅԵԱՆ
Կ. Պօլիս Քիւրքճի խան վարի յարկ Թիւ 26 ։